

פרק מעשר בהמה⁽¹⁾

קדושת המעשר היא ליקרב קרבן למזבח, על ידי מתן דמו והקטרת אימוריו. ואילו הבשר נאכל לבעלים.

ב. מעשר בהמה אינו "טובל" את הבהמות, שלא כמעשר דגן, שהוא טובל את התבואה.⁽²⁾

ג. נחלקו הראשונים במצות מעשר בהמה, האם היא מצוה חיובית, או שאינה אלא רשות.⁽³⁾

ד. בין תם ובין בעל מום העובר תחת השבט

א. אמרה תורה בפרשת מעשר בהמה [ויקרא כז לב]:

"וכל מעשר בקר וצאן, כל אשר יעבור תחת השבט, העשירי יהיה קודש לה".

דהיינו, כאשר בא אדם לעשר בהמותיו, הוא מוציאן בפתח הדיר בזה אחר זה, ועל הבהמה העשירית הוא מכה בשבט שיש בו צבע אדום, הנקרא "סיקרא", כדי שיהיה ניכר עליה שהיא המעשר. וכן הוא עושה לעגלים וטלאים של כל השנה.

3. ראה לקמן נז ב: שלש גרנות למעשר בהמה ... שעד שלא הגיע הגורן מותר למכור ולשחוט, הגיע הגורן לא ישחוט ואם שחט פטור. וכתב רש"י בד"ה שלש גרנות למעשר בהמה: כלומר, בשלשה פרקים בשנה הוי זמן מעשר בהמה, שהבהמות שיוולדו בין פרק לפרק צריך לעשר כשיגיע הפרק, דמשיגיע הפרק לא יאכל מהן לכתחילה מדרבנן בלא מעשר, אבל קודם לכן מותר, דמצוה בעלמא הוא לעשר בהמותיו, דהעשירי קודש מאחר שקרא עליו שם, אבל הרשות בידו לאוכלו בלא מעשר, אבל בהני שלשה זמנים הצריכוהו חכמים שלא יאכל לכתחילה בלא מעשר.

וכתב החזון איש [בכורות כז ג]: מלשון רש"י משמע, דמעשר בהמה רשות, שאם עישר קדוש, אבל אין חיוב מדאורייתא לעשר, אבל לשון הרמב"ם פרק ששי מבכורות משמע, שזו מצות עשה חיובית, והביא שם החזו"א כמה ראיות שהיא מצות עשה חיובית, [יובאו דבריו בהערות על מקומם]. ויתבאר עוד ענין זה בהערות שבפרק זה, ובפרט בהערות שעל דברי

1. א. התוספות ביארו את הטעם שפרק מעשר בהמה נשנה עם מסכת בכורות, משום שבכל מקום רגיל להזכיר בכור ומעשר ופסח ביחד, ששוין במתנותיהם על המזבח. והרמב"ם בהקדמה להלכות בכורות כתב: וכללתי המעשר עם הבכור, לפי שמעשה שניהם אחד, והכתוב כללו עמו, שנאמר [במדבר יח יז]: "ואת דמם תזרוק על המזבח ואת חלבם תקטיר", ומפי השמועה למדו [פסחים סד ב], שזהו דם מעשר ודם בכור.

2. נקטו האחרונים, שמעשר בהמה היות ואינו טובל, אינו אלא חיוב גברא, ולא חיוב חפצא. ומקור לדבריהם, מה שכתבו התוספות בבבא בתרא פא א ד"ה ההוא: לרשב"א נראה, דלא חשיבי בכורים מצוה התלויה בארץ, דלא דמי לתרומה ומעשר וחלה, דהתם גוף הפירות מחוייבין בתרומה, דטבל גינהו ואסורים באכילה, ולכן חשובים הם תלוין בארץ, אבל בכורים, אין החיוב תלוי בפירות אלא באדם, דאין נאסרין באכילה אף על פי שלא הפריש מהן בכורים.